

Rigsombudsmanden på Færøerne

2016-18 / LMJ

Endelig oversættelse af:

Lagmandens nytårstale 2018

Godaften, kære færingar.

I aftenmørket den 19. december 1988 kører en bil sydpå i retning mod Eiði.

Ved rattet sidder den nittenårige Heini Festirstein, som er på vej til fest på dansestedet ”Heldet” i Oyrarbakka.

Men heldet er ikke med ham.

De få skridt ud til bilen denne aften skulle vise sig at blive de sidste skridt, han nogensinde tog. Ved bygden Ljósá kører han galt.

Siden har Heini siddet i kørestol.

Den 19. december i år – 30 år efter ulykken – skrev Heini Festirstein disse ord:

”Det at kunne gå er ikke noget, man tænker over i hverdagen – det er bare en selvfølge. Jeg satte først pris på at kunne gå, da jeg ikke længere var i stand til det.

Måske burde vi blive bedre til at værdsætte ting, som vi tager for givet?”

Jeg har ikke kunnet ryste hans ord af mig.

”Måske burde vi blive bedre til at værdsætte ting, som vi tager for givet.”

Ordene er en påmindelse til os alle.

Ikke kun, når vi mister vores førlighed – men så sandelig også i forbindelse med så meget andet i vores tilværelse.

For ofte har vi svært ved at lægge mærke til alt det gode, som vi ser og oplever.

Og det, vi ikke rigtig lægger mærke til – ja, det kan vi heller ikke værdsætte.

Netop dette havde jeg i tankerne, da jeg forleden fik en mail fra en journalist på den store tyske Tv-kanal ARD.

Hun interviewede mig i sommer, da hun var her for at dække kronprinsparrets besøg.

Og nogle måneder senere skrev hun følgende til mig:

Rigsombudsmanden på Færøerne

"Vi har planer om at komme tilbage, for vi er slet ikke færdige med at fortælle om Færøerne. Denne gang vil vi fortælle om den store økonomiske fremgang, den fornyede optimisme og den store selvtillid, som vi fornemmede på Færøerne."

En gang imellem lægger gæster udefra mærke til ting, som vi, der bor her, ikke tænker over til dagligt. Ting, som for os er en selvfølge.

I den seneste tid har vi haft besøg af mange gæster. Og selv træffer jeg jævnligt udenlandske turister, politikere og journalister.

Fælles for dem er, at de her ser noget, som vækker deres forundring.

"Hvordan bærer I jer ad?", spørger de.

Og det er et godt spørgsmål.

Vi er jo kun 51.000 indbyggere.

Det svarer til en mindre nordisk by.

Men med en lovgivende myndighed, et retsvæsen, store og stærke virksomheder, høj velfærd, musikfestivaler og et stort antal bogudgivelser.

Gæsterne undrer sig over, at det er muligt at lade husene stå med ulåste døre.

At samfundet er så frit og den grundlæggende tillid så stor, at man nærmest ikke ser politi i gaderne.

De forundres over, at et så lille samfund kan have så stærke og veldrevne virksomheder.

Og at det er muligt for så lille en nation at have så stor en kunstnerisk og kulturel skaberlyst.

Det betager mig hver gang at se vores land igennem deres briller. Og at mærke deres forundring.

For det får mig til at se flere ting ved vores land, som jeg normalt ikke tænker over.

Jeg har nemlig også ofte svært ved at værdsætte det, som vi tager for givet.

Går vi nogle år tilbage i tiden, beskrev udenlandske medier os sommetider som et fjernt og tilbagestående samfund.

Og når ret skal være ret, så har mange af os måske også delt denne opfattelse.

Men noget er forandret. Helt grundlæggende. Og det overrasker måske særligt de besøgende, der kommer hertil.

Vi er blevet mere stolte af vores land.

Vi har samtidig fået flere virksomheder i verdensklasse.

En turisme, som tiltrækker rejsende.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Restauranter, som vinder priser ude i verden.

En ungdom, som uddanner sig herhjemme.

Iværksættere, som tør gå nye veje – og som bliver påskønnet for det.

Og det er nu accepteret at skille sig ud eller at beskæftige sig med noget, der er anderledes.

Denne stolthed og dette gåpåmod gør en stor forskel.

Det var netop dette, som fik den tyske journalist til at komme igen.

I et af sine indslag beskrev hun os som frisindede, selvstændige og stædige. Og det har hun ret i.

Jeg mener, at der er store fordele ved, at samfundet er så lille og transparent. Her er trygt. Her er lighed. Her er en forholdsvis lille forskel på høj og lav. Og her er stærke relationer, tillid og sammenhold.

Mange andre steder er samfundene opdelt i A-, B- og C-borgere. Der forekommer også skel hos os – men de er betydeligt mindre end andre steder. Og det, tænker jeg, er en af hovedårsagerne til meget af det, der er godt på Færøerne.

Når vi stræber efter at opbygge et samfund, hvor alle holder sammen og tager sig af hinanden, bygger vi på noget af det bedste ved den gamle færøske kultur.

Opfattelsen af, at vi alle følges ad i samlet flok.

Vi tænker nok ikke så meget over det i hverdagen, men dette er et privilegium sammenlignet med andre lande.

Derfor burde vi værdsætte det meget mere, end vi gør. Og vi bør sikre, at vi fortsat bygger på disse værdier.

Kære færing.

I snart fire år har jeg varetaget et særligt embede. Et embede, som giver et særligt udsyn – og en særlig indsigt - i vores samfund.

Jeg ved, at koalitionen ikke helt har haft fælles fodslag.

Eller med andre ord: Vi vinder ikke nogen pokal for den pæneste roning.

I de senere år har jeg været vidne til mange uenigheder og konflikter. Jeg har set og oplevet skuffelser og modgang.

Men jeg har også set idealisme og den gode vilje til at gøre en forskel. Til at gøre Færøerne endnu bedre. Og selv om vi af og til er snublet, er vi trods alt gået videre – og nået i mål:

Med at sikre den ældre generation en god alderdom.

Med at sikre et mere lige samfund, hvor vi tager hånd om hinanden.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Og med at sikre vores ungdom muligheder for at bo og arbejde på Færøerne.

Jeg er overbevist om, at det, at vi kerer os om hinanden og har et stærkt fællesskab, er en del af svaret, når udenlandske gæster spørger sig selv, hvorfor vi er så langt fremme.

Vi har utallige borgere, der står parate med frivillig hjælp.

Besøgsvenner, søndagsskolelærere, idrætstrænere og folk, som rydder plastaffald op i ind- og udmark. Listen med frivillige hjælpere er lang.

Og den traditionelle færøske omsorg lever fortsat sit sunde liv.

Der stilles stadig en gryderet på trappen eller en lun kage ind på bordet. Vi sørger stadig sammen med dem, der mister og glædes med dem, der får.

Det er hjertevarm omsorg, når den er allerbedst.

Men den er ingen selvfølge.

Det er heller ingen selvfølge, at vi har et så ambitiøst erhvervsliv. Et erhvervsliv, som skaber forudsætningerne for det sociale system, kulturinstitutioner, forskning og uddannelse. Virksomhederne tager også selv sociale skridt ved for eksempel at bane vej for, at udlændinge og personer med særlige udfordringer kommer ind på arbejdsmarkedet.

Alt dette er vores styrke. Hidtil har vi været i stand til at bevare det bedste af det, som vores forfædre skabte og efterlod os – og samtidig har vi grebet de nye muligheder og tilpasset samfundet til nutiden.

Alt dette får gæsterne til at forundres. Og det bør vi sætte pris på. Og fortsat passe på det, så det ikke forsvinder.

Derfor er jeg sikker på, at hvis det stod os frit for at vælge, hvor og i hvilken tidsalder, vi skulle leve her på jorden, så ville de fleste af os vælge netop nu og de fleste af os vælge Færøerne.

For vi er et rigt land, et trygt land, et frit land, et land med meget lav kriminalitet, et land med en høj levealder – ja, et land, som målt på de fleste parametre er så godt, som et land kan være. Men vi bemærker det ikke, hvis vi blot skimmer overskrifter på nettet eller på Facebook. Så får vi måske et indtryk af, at alt går dårligere.

Disse mørke billeder fylder meget og breder sig hurtigt på de sociale medier.

I virkeligheden er billedet lyst.

Men når der lægges så stor vægt på det, der ikke fungerer så godt, farver det hurtigt hele billedet. Så forekommer billedet mørkere, end det er. Det skaber usikkerhed. Frygt.

Selv om vi har umådelig meget at være taknemmelige for, har vi en tendens til at fokusere mest på det, som ikke går så godt. Vi forvandler hurtigt små uenigheder til store kriser. Vi lægger straks vægt på det, vi er uenige om i stedet for at fremhæve det, vi er enige om. Og af og til virker det, som om de utilfredse fylder mere end de tilfredse.

Rigsombudsmanden på Færøerne

For at gentage Heini Festursteins ord: Ofte sætter vi ikke pris på, at vi kan gå.

Ofte bruger vi stedet al vores energi på at irriteres over stenen i skoen.

Forstå mig ret. Selvfølgelig skal vi kunne være uenige – og debattere. Uenigheder er jo en styrke ved demokratiet, og en livlig og til tider skarp debat er en grundlæggende del af det at opbygge et samfund i et levende demokrati. Kun på den måde kan vi forbedre tingenes tilstand.

Men fremgangen er stor for tiden. Vi har en stor befolkningsvækst. Der er arbejde til alle. Landet, kommunerne og erhvervet har store overskud. Og for nogle dage siden hørte vi, at stadig flere færinger, der er bosat uden for Færøerne, planlægger at komme hjem igen efter endt uddannelse.

Denne fremgang skaber også udfordringer.

Boligmanglen er en stor udfordring.

En anden udfordring er at få organiseret vores turisme bedre.

Det er også en udfordring, at den store fremgang i samfundet ikke kommer alle dele af landet ligeligt til gode.

Og vi er alle nødt til at tænke grundlæggende anderledes og mere ansvarsfuldt på miljøet.

Men vi må ikke lægge så stor vægt på, at vi af og til snubler, at vi glemmer at glæde os over, at vi som samfund er fuldt i stand til at gå.

Det er positivt, at vi tager udfordringerne ved turismen særdeles alvorligt – men vi må ikke glemme at glæde os over, at væksten i turismen er en solstrålehistorie.

Det er rigtig positivt, at vi diskuterer farerne ved en ophedet økonomi – men vi må ikke glemme at glæde os over, at der er arbejde til alle.

Og det er positivt og nødvendigt, at vi finder ud af, hvorfor det ind imellem tager lang tid at vente på sygebehandling. Men vi må ikke glemme at glæde os over alle de varme hænder i sygehusvæsenet, som hver eneste dag hjælper massevis af mennesker.

Lad os blive bedre til at være opmærksomme på og værdsætte alt det gode, som vi tager for givet. For det er ingen selvfølge.

Kære færinger.

Nu, hvor dette års timer rinder ud, og vi skimter det nye år i horisonten, synes jeg, at vi skal tillade os at værdsætte det, som fungerer godt her hos os. Vi bør se det store billede. Det, som vores gæster ser. For i det store og hele er det lyst og positivt.

Selvfølgelig skal vi passe på ikke at prale i ren selvglæde, men vi har vendt dystre udsigter til lysende håb.

Rigsombudsmanden på Færøerne

Vi har vendt os fra pessimisme til optimisme. Og det har vi gjort sammen.

Alt dette viser, at der er meget mere, som knytter os sammen, end som skiller os ad. Og det er vores allerstørste styrke.

Selv om vi har meget at glædes over og takke for, ved jeg, at sorgen har ramt nogle hårdt i år. I aften sender jeg jer, der har mistet, mine hjerteligste tanker. Jeg håber, at I har fornemmet en lindring ved vores omsorg i dødens kolde nærvær, og at I finder styrke til at fortsætte fremad, selv om det er tungt at gå i sorgens skygge.

Mine tanker går også til jer, der har fået dårligt nyt, og som i aften føler det, som om I skal bestige et bjerg i modvind og modløshed. Må I finde styrke og støtte i de sværeste stunder.

Tingene kan så hurtigt tage en drejning.

Heini Festirstein var på vej til fest – men endte i en kørestol.

Og for at gentage hans træffende ord:

”Det at kunne gå er ikke noget, som folk tænker over i hverdagen – det er bare en selvfølge. Jeg satte først pris på at kunne gå, da jeg ikke længere var i stand til det.

Måske skulle vi lære os at sætte pris på de værdier, som vi tager for givet.”

Jeg håber, at vi i 2019 i større grad lægger mærke til alt det gode, som vi ser og oplever i hverdagen. Det, som vores gæster ser og forundres over, når de kommer på besøg.

Vi må huske at værdsætte det. For det er ingen selvfølge.

Godt nytår alle sammen!

Gud velsigne vort land, Færøerne.